

PRZEGLĄD CZASOPISM

Liturgia Sacra 22 (2016), nr 2, s. 609–615

LITURGISCHES JAHRBUCH 65 (2015), NR 1–4

Wydawane od 65 lat przez Niemiecki Instytut Liturgiczny w Trewirze czasopismo poświęcone aktualnym problemom liturgicznym było łatwo rozpoznawalne przez czytelników. Od 45 lat nie zmieniała się bowiem szata graficzna tego pisma. Redaktorzy doszli jednak do przekonania, iż czas najwyższy na pewne zmiany. Zmniejszono więc na okładce wielkość podtytułu, dodano natomiast logo wydawcy, a na grzbiecie pojawiła się informacja z nazwą czasopisma i jego numerem. Ta ostatnia zmiana jest bardzo praktyczna i niewątpliwie pozwoli szybciej odnaleźć na półce poszukiwany numer czasopisma.

Dokumenty wydawane przez Stolicę Apostolską odbijają się zwykle w Kościele szerokim echem. Okazuje się jednak, że nie wszędzie. Przykładem może tu być wydane w 2001 r. przez Kongregację ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów *Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii*. W krajach obszaru języka niemieckiego nie spotkało się ono z większym zainteresowaniem liturgistów. Dlatego Stefan Böntert — liturgista z Bochum postanowił powrócić do tego dokumentu, by wskazać na jego znaczenie dla dzisiejszego kształtowania ludowych form pobożności. Swoje analizy i sugestie zawarł w artykule *Das „Direktorium über die Volksfrömmigkeit und die Liturgie“ von 2001. Eine kritische Relecture vor aktuellem Hintergrund* (Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii z 2001 r. Krytyczna relecture z aktualnej perspektywy, s. 3–26).

Drugi tekst publikowany w pierwszym numerze omawianego czasopisma jest fragmentem pracy doktorskiej Christiana Rentscha, będącej analizą współczesnej liturgii za pomocą metod empirycznych, którą obronił na Katolickim Wydziale Teo-

logicznym Uniwersytetu w Monachium. W artykule *Adaptationen liturgischen Gebets. Ein Beitrag zur empirischen Liturgiewissenschaft* (Adaptacje modlitwy liturgicznej. Przyczynek do empirycznej liturgiki, s. 27–44) zaprezentował przykładowe podejście kwalitatywno-empiryczne do kolekty. Przeprowadzone badania pozwoliły mu postawić tezę, że teksty liturgiczne podlegają zmianom pod wpływem modyfikacji religijnych praktyk.

Autorem trzeciego artykułu jest Karl Baier — pracownik Instytutu Religologii Katolickiego Wydziału Teologicznego Uniwersytetu w Wiedniu. Przedmiotem jego badań są wnętrza kościołów zaprojektowanych przez austriackiego architekta Leo Zogmayera. W pracy *Feiern im Zeit-Raum der Sammlung. Ein Gestaltungsprinzip des liturgischen Raums in der ersten und zweiten Moderne* (Świętowanie w czasoprzestrzeni zgromadzenia liturgicznego. Zasada kształtowania liturgicznej przestrzeni w ujęciu pierwszego i drugiego modernizmu, s. 45–77) ukazał, jak wspomniany wyżej artysta rozwinął idee dotyczące przestrzeni sakralnej lansowane przez teologa Romano Guardiniego oraz architekta Rudolfa Schwarza. Swoje dociekania poparł odpowiednimi zdjęciami, pokazującymi jak w wybranych przypadkach zagospodarowano przestrzeń sakralną po Soborze Watykańskim II.

Ostatni z publikowanych w omawianym numerze tekstów przypomina o tym, że samodzielni katolicycy wykładowcy liturgiki krajów języka niemieckiego spotykają się na swoich sympozjach co dwa lata. Stefan Kopp — pracownik Wydziału Teologicznego Uniwersytetu w Monachium przygotował sprawozdanie z tego sympozjum: *Liturgie und religiöser Pluralismus. Bericht über die AKL-Tagung in Münster* (Liturgia i religijny pluralizm. Sprawozdanie z sympozjum AKL w Monastyrze, s. 78–85). Tradycyjnie już na spotkanie liturgistów niemieckojęzycznych zostali zaproszeni także goście z krajów ościennych. Tym razem pojedyncze osoby przyjechały z Francji, Kanady, Holandii, Czech i Polski. W sumie powstała grupa licząca 83 naukowców. Nasz kraj reprezentował ks. prof. Helmut Sobeczko i piszący te słowa.

Zeszyt zamyka omówienie 2 nowych książek z zakresu liturgiki oraz wykaz 4 najnowszych publikacji liturgicznych nadesłanych do redakcji.

W trakcie Światowych Dni Młodzieży zorganizowanych w 2005 r. w Kolonii zainicjowano tzw. *Nightfever*. Chodziło o zapraszanie przechodzących obok kościoła ludzi do wejścia do środka, by w spokoju mogli m.in. zapalić świecę, posłuchać muzyki i pozwolić się ogarnąć urokowi świątynnej ciszy. Z czasem w takich kościołach pojawili się księża, którzy posługiwali w konfesjonatach oraz wystawiali na ołtarzu Najświętszy Sakrament dla adorujących. Ten swoisty fenomen stał się w międzyczasie czymś, z czym można się spotkać także w innych krajach. Z liturgicznego punktu widzenia pojawia się wiele pytań o sens i cel takich praktyk. Dwaj liturgiści z Uniwersytetu w Bonn — Albert Gerhards i Kim de Wildt sformułowali te pytania i próbowali udzielić na nie odpowiedzi w artykule zamieszczonym

w drugim numerze omawianego kwartalnika, zatytułowanym *Zwischen modernem Event und traditionellem Katholizismus. Liturgiewissenschaftliche Anfragen an Nightfever* (Między nowoczesnymi spotkaniami a tradycyjnym katolicyzmem. Liturgiczne zapytania o *Nightfever*, s. 91–104).

Drugi artykuł jest autorstwa Ingrid Fischer, która jest zaangażowana w prowadzenie tzw. „Kursów Teologicznych” w Wiedniu. Opublikowany tekst autorka wygłosiła na XXIV kongresie stowarzyszenia *Societas Liturgica* w Würzburgu w 2013 r. Obszarem jej szczególnego zainteresowania jest liturgia godzin sprawowana w najważniejszych obchodach roku liturgicznego. Fragment efektów swoich badań zaprezentowała w artykule: *Zur Tagzeitenliturgie an den drei Tagen vor Ostern. Vom römischen (und monastischen) Offizium zur heutigen Liturgia Horarum* (Liturgia godzin trzech przedwiekanocnych dni. Od rzymskiego (i monastycznego) oficjum do dzisiejszej liturgii godzin, s. 105–124).

O tym, że czasem jedna charyzmatyczna osoba może znacząco wpłynąć na rozwój życia religijnego lokalnej wspólnoty uczniów Chrystusa, nie trzeba nikogo przekonywać. Czasem warto takie osoby przypominać. Takiego zadania podjął się Manfred Probst — emerytowany liturgista z Vallender. W artykule *Die Einführung des Erwachsenenkatechumenats im deutschen Sprachgebiet. Ein Rückblick aus münsterscher Sicht* (Wprowadzanie katechumenatu dorosłych w obszarze języka niemieckiego. Retrospekcja z monasterskiej perspektywy, s. 125–136) przypomniał osobę działającego w Monastyrze liturgisty Emila Josepha Lengelinga (1916–1986) i jego wkład w recepcję obrzędów chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych w krajach języka niemieckiego.

Dwa ostatnie teksty publikowane w omawianym numerze są sprawozdaniami z dwóch sympozjów. Najpierw Jörg Müller — liturgista z Lucerny informuje o spotkaniu członków organizacji AKL-Junior zapraszającej w swoje progi habilitantów, doktorantów i asystentów badających chrześcijańską liturgię. Jego sprawozdanie: *Tagzeitenliturgie — Gebet und Gottesdienst im Rhythmus des Tages. Bericht von der AKL-Junior-Jahrestagung vom 19.–22.02.2015 in Regensburg* (Liturgia godzin — modlitwa i służba Boża w rytmie dnia. Sprawozdanie z dorocznego spotkania AKL-Junior, 19–22.02.2007 r. w Ratyzbonie, s. 137–143) przybliży przebieg spotkania młodych liturgistów poświęconego aktualnym problemom związanym z celebrowaniem liturgii uświęcenia czasu.

Drugie sprawozdanie: *Der Ritus als „Ort” des Wortes. Liturgiewissenschaftliche Tagung am Institut Supérieur de Liturgie des Institut Catholique de Paris* (Obrzęd jako „miejsce” słowa. Liturgiczne sympozjum w Katolickim Instytucie Liturgicznym w Paryżu, s. 144–149) przygotował liturgista z Uniwersytetu w Fryburgu — Davide Pesenti.

Referenci koncentrowali się na roli słowa Bożego w posoborowej liturgii. Wszystkie wygłoszone teksty zostaną opublikowane w czasopiśmie „La Maison-Dieu”

Drugi zeszyt zamyka omówienie 2 nowych książek z zakresu liturgiki oraz wykaz 7 najnowszych publikacji liturgicznych nadesłanych do redakcji.

Trzeci zeszyt omawianego czasopisma zawiera cztery artykuły, które zostały wygłoszone jako referaty na sympozjum niemieckojęzycznych liturgistów w 2014 r. w Monastyrze, poświęconym problemowi liturgii celebrowanej w świecie religijnego pluralizmu. Pierwszy tekst jest próbą spojrzenia z perspektywy systematyczno-teologicznej na problem podjęty na sympozjum. Przygotowała go Veronika Hoffmann, wykładająca dogmatykę na Uniwersytecie w Siegen. Zatytułowała go: *Sakramentalität unter dem Vorzeichen des religiösen Pluralismus* (Sakramentalność wyznaczana przez religijny pluralizm, s. 155–171). Przypomniała, że sakramentalność leży u podstaw rozumienia tego, co się celebrowa w chrześcijaństwie. Jego rozbitcie sprawia, że trzeba też mówić o pewnej antysakramentalności obecnej w niektórych wspólnotach, w których liturgię traktuje się jako miejsce realizacji indywidualnej sakramentalności, a nie sakramentalności obiektywnej.

Andreas Odenthal — wykładowca liturgiki na Wydziale Teologii Katolickiej Uniwersytetu w Tybindze przygotował tekst zatytułowany: *„Wenigstens Weihnachten sollen uns die Christen lassen“ Thesen zum christlichen Gottesdienst im religiösen Pluralismus* („Przynajmniej Boże Narodzenie powinni nam chrześcijanie pozostawić” Problemy chrześcijańskiego świętowania w kontekście pluralizmu religijnego, s. 172–191). Kreśląc pesymistyczny obraz pogańskiego kontekstu świętowania cechującego wielu współczesnych Niemców, stawia postulat, by celebrować dziś taką liturgię, która będzie w stanie oddziaływać na ludzi pozbawionych religijnego wychowania albo pogubionych w wieloreligijnych wpływach.

Trzeci artykuł, *Das Paradigma der tätigen Teilnahme angesichts der heutigen kulturell-religiösen Bedingungen* (Paradygmat „czynnego uczestnictwa” widziany z perspektywy dzisiejszych uwarunkowań kulturowo-religijnych, s. 192–205), przygotował Friedrich Lurz — liturgista z Kolonii. Przypomniał wskazania zawarte w Konstytucji o świętej liturgii dotyczące czynnego uczestnictwa wiernych w liturgii, następnie wypowiedzi specjalistów zajmujących się socjologią i psychologią tłumy, a zakończył wszystko wnioskami z własnych badań. Sprowadzały się one do stwierdzenia, że można mówić o różnych formach aktywnego uczestnictwa wiernych w liturgii, bo są one zależne od stopnia osobistej wiary i samej osobowości danego człowieka.

Ostatni artykuł, *Liturgische Musik im Kontext eines religiösen und gesellschaftlichen Pluralismus* (Muzyka liturgiczna w kontekście religijnego i społecznego pluralizmu, s. 206–219), jest autorstwa Franza Karla Prasßla — muzykologa z Grazu. Zmierzył się on z problemem oczekiwań wiernych co do form muzyki towarzyszącej liturgii ślubnej czy pogrzebowej. Po podaniu licznych przykładów praktycznych rozwiązań powstałej kwestii postawił tezę, że w ocenie muzyki stosowanej w liturgii trzeba kierować się zasadą, że ma ona pomóc uczestnikowi lepiej przeżyć sprawowane misteria.

Prezentowany numer zamyka omówienie aż 5 nowych książek z zakresu liturgiki oraz wykaz 5 najnowszych publikacji liturgicznych nadesłanych do redakcji.

W 2013 r. ukazało się poprawione wydanie popularnego modlitewnika i śpiewnika *Gotteslob*. Jego pozytywne przyjęcie spotkało się też z głosami krytyki. Tradycyjnie poszczególne diecezje dodały do niego swoje lokalne śpiewy i inne elementy. Pracownik Katolickiego Wydziału Teologicznego Uniwersytetu w Innsbrucku — Liborius Olaf Lumma przyjrzał się wszystkim diecezjalnym wydaniom tego modlitewnika i swoje spostrzeżenia zawarł w artykule *Die diözesanen Eigenteile im „Gotteslob” (2013)* (Diecezjalne odrębności w modlitewniku *Gotteslob*, s. 231–249). Lektura tego pierwszego tekstu czwartego zeszytu omawianego czasopisma pozwala zobaczyć i zrozumieć znaczenie lokalnych tradycji poszczególnych diecezji i regionów.

Trzy kolejne teksty mają znamiona cechujące sprawozdania. Najpierw emerytowany liturgista z Trewiru — Andreas Heinz przygotował artykuł *Römische Dokumente zur Liturgie (2014)* (Rzymskie dokumenty o liturgii (2014), s. 250–262), w którym omówił najnowsze teksty dotyczące liturgii, a zamieszczone w „Notitiae” Z kolei przewodniczący Stowarzyszenia Liturgistów Krajów Języka Niemieckiego (AKL) i jednocześnie liturgista z Uniwersytetu w Erfurcie — Benedikt Kranemann zajął się redakcją tekstu zatytułowanego *Für eine Erneuerung der liturgischen Kultur. Die deutschsprachige Liturgiewissenschaft im Studienjahr 2014/15* (Ku odnowie kultury liturgicznej. Niemieckojęzyczna liturgika w roku akademickim 2014/15, s. 263–292). Zawarto w nim wykazy liturgistów z Niemiec, Austrii i Szwajcarii, obronionych doktoratów i przeprowadzonych habilitacji, sprawozdania z prac poszczególnych, krajowych sekcji liturgistów, a także naukowców pracujących na katolickich wydziałach teologicznych uczelni wyższych. Ostatnie sprawozdanie, *Architekturen des Lichts. Kunst – Raum – Liturgie. Bericht über den 13. Internationalen Liturgischen Kongress vom 4.–6. Juni 2015 im Monastero di Bose/Italien* (Architektury światła. Sztuka – przestrzeń – liturgia. Sprawozdanie z 13 Międzynarodowego Kongresu Liturgicznego, 4–6 czerwca 2015 r., Monastero di Bose/Włochy, s. 293–297), przygotował liturgista z Bonn — Albert Gerhards. Wygłoszone referaty były próbami podejścia do fenomenu światła od strony Biblii, liturgii, architektury i teologii. Te bowiem dziedziny były reprezentowane przez prawie 200 uczestników tego kongresu.

Ostatni numer prezentowanego czasopisma zamyka omówienie 2 nowych książek z zakresu liturgiki oraz wykaz 9 najnowszych publikacji liturgicznych nadesłanych do redakcji.